

KUTATÁSI ZÁRÓBESZÁMOLÓ
„A MAGYAR POLGÁRI ELJÁRÁSJOG ÚJ KIHÍVÁSAI FIGYELEMMEL AZ EURÓPAI
KÖZÖSSÉGI JOGRA ÉS JOGGYAKORLATRA” CÍMŰ K 68304. NYILVÁNTARTÁSI
SZÁMÚ OTKA KUTATÁS EREDMÉNYEIRŐL

A címben rögzített témájú projekt megvalósulása 2007. július 1-jével kezdődött, és 2011. június 30-án zárult volna. A témavezető kérelmére a pályázat futamideje 2012. december 31-ig meghosszabbításra került, melyet mind szakmai, mind pénzügyi (költségvetési zárolási) okok indokoltak, így jelen kutatási záróbeszámoló az 5,5 éves kutatás eredményeiről ad számot.

Tényadatok

Az OTKA támogatásával és a kutatás témájában megjelent monográfiák száma: 3
A kutatás keretei között megjelent magyar és idegen-nyelvű tanulmányok száma: 50
Az OTKA kutatás eredményeit bemutató konferencia-előadások száma: 34
Az OTKA kutatás témájában és támogatásával megvalósított külföldi tanulmányutak száma: 8
A kutatás témájában szervezett nemzetközi és országos konferenciák száma: 2
A kutatás résztvevői közül, az OTKA kutatás ideje alatt és keretei között folytatott kutatási eredmények felhasználásával megvédett PhD értekezések száma: 2
Az OTKA kutatás ideje alatt és keretei között folytatott kutatási eredmények alapján sikeresen habilitáltak száma: 1

Részletes kutatási beszámoló

A kutatás első évében, 2007-től megkezdtük az előzetes munkatervnek megfelelően a Tanács és a Parlament az európai fizetési meghagyásos eljárásról szóló rendeletének feldolgozását. Elemeztük, hogy a 2006 decemberében elfogadott rendelet mennyiben tér el a korábbi javaslattól, melyek a kapcsolódási pontjai a magyar fizetési meghagyásos eljáráshoz, és a magyar jogkeresőknek és jogalkalmazóknak mire kell felkészülniük e rendelet alkalmazása körében. (*Molnár Judit: Európai fizetési meghagyásos eljárás – az uniós szabályozás a változások tükrében, in: Az igazságszolgáltatás kihívásai a XXI. században, Tanulmányok Gáspárdy László professzor emlékére (Szerk: Harsági Viktória -Wopera Zsuzsa) HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2007. 239-250. o.)*

Ebben az évben – a munkatervnek megfelelően - alapozó elméleti kutatásokat is megnyitottunk az Európai Bíróság joggyakorlatában kimunkált eljárási jogelvek kutatása terén és még 2007-ben publikáltuk e témában első eredményeinket. (*Wopera Zsuzsa: Eljárási jogelvek érvényesülése az Európai Bíróság gyakorlatában, in: Az igazságszolgáltatás kihívásai a XXI. században, Tanulmányok Gáspárdy László professzor emlékére (Szerk: Harsági Viktória -Wopera Zsuzsa) HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2007. 417-430. o.)*

A témavezető fenti tanulmánya gyakran idézett mű a magyar szakirodalomban. (Lásd erre vonatkozóan az mtmt. adatbázist)

2008-ban folytattuk a polgári ügyekben történő igazságügyi együttműködés területén megjelenő joganyag feldolgozását, nagy hangsúlyt fektetve a családjogi ügyekre vonatkozó rendelet módosítását célzó javaslatok vizsgálatára és annak az új előzetes döntéshozatali eljárásnak az elemzésére, mely az EK Szerződés IV. címe alá tartozó területekről érkező kérelmek elbírálására vezetett be sürgősségi eljárást. (*Wopera Zsuzsa: Sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás polgári ügyekben, in: Sectio Juricica et Politica, Tomus XXVI/2. Miskolc University Press, Miskolc, 2008. 745-758. o. és ugyanő: Growing importance of*

family law in Community Legislation, in: European Integration Studies, Volume 6. Number 1. Miskolc University Press (2008) Eds: Judit Fazekas and Zoltán Angyal, pp. 31-42.)

Emellett tovább kutattuk a fizetéseképtelenségi rendelet rendelkezéseinek Európai Bíróság általi értelmezését, a vonatkozó esetjogot. (Nagy Adrienn: *A fizetéseképtelenség kritériuma a német, az osztrák és az angol nemzeti jogban az 1346/2000/EK tanácsi rendelet tükrében; In: Acta Conventus de Iure Civili, Tomus VII., a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszékének kiadványa, Lectum Kiadó, Szeged 2007. 119-131. old.*)

Fontos területe volt 2008. évi kutatásainknak a Brüsszel I. rendelet 5 éves alkalmazásának tapasztalatait rögzítő 2007-ben megjelent „Jelentés” elemzése, mely munka 2009-ben is folytatódik tovább.

2008. május 9-én Debrecenben a „Magánjogot oktató fiatalok II. konferenciáján” Wopera Zsuzsa „A sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás bevezetése polgári ügyekben” címmel tartott előadást, míg Nagy Adrienn: *Jogalkotási eredmények az Európai Unióban a Hágai program megvalósításának tükrében* címmel tartott előadást.

2008. októberében 23-25-ig Nagy Adrienn és Wopera Zsuzsa tanulmányúton vett részt az olaszországi Casamassima LUM Jean Monnet Egyetemen meghívására, és az egyetem által szervezett nemzetközi konferencián, mely „Jogász hivatások Európában” címmel került megrendezésre, mindketten előadást tartottak. Wopera Zsuzsa itt tartott recenziót az orosz-olasz kooperációban készült, az Orosz Föderáció új, 2003. évi polgári perrendtartását három nyelven bemutató kötet felkért magyar recenzenseként a könyv olaszországi bemutatóján.

Itt kerültünk szakmai kapcsolatba a moszkvai Lomonoszov Egyetem Polgári eljárásjogi tanszékének oktatóival, mely együttműködés keretében kiterjesztettük vizsgálódásainkat az uniós jog orosz jogfejlődésre gyakorolt hatásaira is.

Az OTKA kutatás kiemelkedő eseménye volt a 2008. decemberében a projekt keretében és szűk témájában megrendezett nemzetközi konferencia: „A polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés a gyakorlatban” címmel. A konferencián a témakör elismert hazai képviselői mellett részt vett és előadást tartott *Prof. Dr. Marcel Storme* az International Association of Procedural Law (IAPL) tiszteletbeli elnöke és *Elena Kudryavtseva* a Moszkvai Lomonoszov Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának professzora. A kutatás két résztvevője (Wopera Zsuzsa és Nagy Adrienn) is előadást tartott a konferencián, számot adva a széles szakmai közönségnek kutatási eredményeikről.

A konferencia előadásainak szerkesztett változatát részben az OTKA támogatásával 2009-ben jelentettük meg a HVG-ORAC Kiadó gondozásában „Egységesülő polgári eljárásjog Európában” címmel, Wopera Zsuzsa társszerkesztésében. A tanulmánykötetben a kutatás három résztvevőjének (Wopera Zsuzsa, Nagy Adrienn, Kormos Erzsébet) tanulmányai is helyet kaptak. Emellett ebben a kötetben megjelent további három olyan, OTKA támogatás feltüntetésével készült tanulmány, melynek elkészítésére a szerzők egyedi megbízást kaptak a témavezetőtől, olyan kutatási témák feldolgozására, mely a folyó OTKA kutatás szerves részét képezik. E három szerző: Köblös Adél, Nagy Andrea és Plajos Rita, akik külön díjazásban nem részesültek, és a kutatásban, a továbbiakban nem vettek részt.

Nagy hangsúlyt fektettünk arra, hogy kutatási eredményeinket, ahol ez indokolt és lehetséges, idegen nyelven is megjelentessük. (Lásd: *Wopera Zsuzsa- Nagy Adrienn: Judicial Cooperation in Civil Matters, (co-author: Nagy Adrienn), in: Public Policies of the European Union, in: Series “European Education for Public Servants” (Editors: Csaba Pákozdy and Zsófia Asztalos) Editura Universitatii „Petru Maior”, Targu Mures, 2008. pp. 232-243; Wopera Zsuzsa: The General Principles of Law at the Practice of the European Court of Justice, in: Sustainable Urbanism Development” International Conference on Economics, Law and Management, Universitatea Petru Maior, Targu Mures, Konferenciakiadvány, 2008. Wopera Zsuzsa: Growing importance of family law in Community Legislation, in: European*

Integration Studies, Volume 6. Number 1. Miskolc University Press (2008) Eds: Judit Fazekas and Zoltán Angyal, pp. 31-42.)

A kutatás második évében 2008-tól folytattuk a pályázat munkatervében vállalt jogterületek feldolgozását, Nagy Adrienn a fizetésképtelenségi jog, Wopera Zsuzsa az európai családjogi jogalkotás terén. A témavezetőnek 2009. szeptemberében jelent meg a HVG-ORAC Könyvkiadó gondozásában Európai családjog c. monográfiája (274. o.), mely egy több évre visszatekintő kutatási periódus eredményeit foglalta össze. A szerző ebben a műben részletesen elemzi és rendszerezi a határokon átnyúló, családjog hatálya alá tartozó jogviszonyokkal (házassággal, szülői felelősséggel, gyermekelhelyezéssel és tartással) kapcsolatos európai joganyagot, ideértve a vonatkozó uniós jogot, és a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia keretei között elfogadott egyezményeket. A monográfia részben az OTKA támogatásával jelent meg.

A monográfia megjelentetése mellett a témavezető az európai családjog témájában tartott szakmai előadást 2009. december 4-én a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara által szervezett „A határokon átívelő végrehajtás fejlődési tendenciái” c. nemzetközi konferencián „Az európai családjog időszerű kérdései” címmel.

Az európai családjog kutatásának további eredményeit publikálta a témavezető 2010. év elején két szakmai folyóiratban is, közöttük egy újonnan megjelent folyóirat, a Jogesetek Magyarázata (JeMa) nyitószámában. Az erre vonatkozó bibliográfiai adatokat közlemények jegyzéke tartalmazza.

Nagy Adrienn kutatásai az európai fizetésképtelenségi jog terén időközben olyan stádiumba kerültek, hogy nevezett résztvevő kutató 2009 májusában a Miskolci Egyetem ÁJK Deák Ferenc Doktori Iskolájában megindította doktori fokozatszerzésre irányuló eljárását „A határon átívelő fizetésképtelenségi eljárások alanyai és eljárásjogi keretei az európai közösségi jogban” címmel.

Kormos Erzsébet résztvevő kutató ebben az évben kezdte meg annak a témakörnek a szisztematikus feldolgozását, mely a határokon átnyúló végrehajtási cselekmények hatékonyságát kívánta fokozni az uniós jog eszközeivel. Megállapította, hogy az adós bankszámlájának végrehajtás alá vonása során – mely a végrehajtás egyik leggyorsabb, leginkább költségkímélő és így legnépszerűbb módja lehet – a legvalószínűbben jelentkezhet a végrehajtás egyik legnagyobb hátulütője: a vagyontárgy végrehajtás alóli elvonása. Az adósok – figyelemmel a tőke szabad áramlására vonatkozó uniós alapelvre és az új információs, kommunikációs technológiákra – képesek pénzeiket azonnal átutalni a hitelezőjük által nem ismert számláról egy másik számlára ugyanabban vagy egy másik tagállamban, míg a hitelezők nem képesek ugyanilyen gyorsasággal zárolni ezeket a számlákat. A jelenleg hatályos közösségi jogi eszközökkel nem lehet elérni az adós bankszámlájának biztosítási intézkedéssel történő zárolását egy, az egész Unióban végrehajtható aktussal. *(Több tanulmánya is megjelent ebben a témakörben: Kormos Erzsébet: A bírósági végrehajtás eredményességének új eszköze az Európai Unióban - biztosítási intézkedés az adós bankszámlája tekintetében, in: Európai Jog 9. évf. 3. szám 24-29. o., 2009.; Ugyanő: Zöld könyv az adósok vagyonának átláthatóságáról, in: Egységesülő polgári eljárásjog Európában, HVG-ORAC Kiadó, (Szerk: Wopera Zsuzsa, Asztalos Zsófia) 69-82. o., 2009.)*

Az OTKA kutatás témájához kapcsolódóan ebben az évben Wopera Zsuzsa és Nagy Adrienn két nemzetközi kutatási projektben is szerepet vállalt mint magyar nemzeti referensek. Az egyik az University of Oxford által koordinált “Comparative Project on Costs and Funding”, melyek eredményeit egy 24 oldal terjedelmű nemzeti referátum tükrözi (Funding, costs and proportionality in Hungary, Report of Scholars: Zsuzsa Wopera, and Adrienn Nagy).

A másik az Aranzadi Publishing House, a Thomson Reuters spanyol kiadója által koordinált „Research of Insolvency in Europe” elnevezésű projekt, melyben a kutatók az 1346/2000/EK rendelet alkalmazásának magyar vonatkozásait elemezték.

A magyar nemzeti referátumot is tartalmazó kötet „European Insolvency Regulations, Application of the European Regulation on Insolvency Proceedings” címmel jelent meg Emilio Beltrán és Rafael Sebastián szerkesztésében az Editorial Aranzadi SA, Thomson Reuters Kiadó gondozásában Navarrában 2010-ben. A magyar nemzeti referátum a kötet 269-294. oldalain olvasható.

A kutatás harmadik évétől a résztvevők kutatási aktivitása tovább fokozódott. A témavezetőt az európai családjog terén elért kutatási eredményei arra indították, hogy megindítsa habilitációs eljárását a Miskolci Egyetemen.

Nagy Adrienn résztvevő kutató (tudományos vezetője: Wopera Zsuzsa) 2010. májusára befejezte PhD értekezését „Az európai fizetéseképtelenségi eljárás az alanyok nézőpontjából” címmel, melynek munkahelyi vitájára 2010. június 17-én került sor, ahol a résztvevők egyhangúlag javasolták a disszertáció nyilvános vitára bocsátását. Az értekezés Nagy Adrienn 2005-től ebben a témában folytatott kutatásainak összegzése, hiánypótló munka.

Az OTKA kutatás másik részvevő kutatója, Kormos Erzsébet is folytatta az eljárási közrenddel kapcsolatos uniós jog kutatását, ennek eredményeként jelent meg a JeMa folyóirat második számában „A Gambazzi-ügy. A közrendbe ütközés megítélése határozatok elismerése és végrehajtása kapcsán az uniós gyakorlatban” c. tanulmánya.

A kutatócsoport két tagja, Wopera Zsuzsa és Nagy Adrienn 2010-ben egy további nemzetközi projektben is szerepet vállalt: a 2010. júliusában Washingtonban megrendezett „18th International Congress on Comparative Law” nemzetközi összehasonlító-jogi konferencia „Class actions” szekciója számára készített nemzeti referátumot „Class actions in Hungary” címmel.

A konferencia nemzeti referátumainak szerkesztett változata 2012 decemberében megjelenés alatt áll „Class Actions in International Perspective” címmel Diego Corapi és Gianluca Scarchillo szerkesztésében.

2010. június 3-án, Miskolcon, a Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Karán a „Magánjogot oktató fiatal jogászok IV. találkozója és konferenciája” címmel szerveztek országos konferenciát, mely rendezvény keretei között a Polgári Eljárásjogi Szekcióban „A magyar polgári eljárásjogi jogalkotás jelene és jövője - töprengés egy új Pp. szükségességéről” témában az OTKA kutatás valamennyi résztvevője előadást tartott. Előadásaik szerkesztett változata a témavezető társszerkesztésében a „Kodifikációs tanulmányok a polgári jog és a polgári eljárásjog témakörében” címmel jelent meg a Novotni Kiadó gondozásában 2011-ben. Nagy Adrienn az uniós jog hatását vizsgálta a magyar polgári perrendtartásra, míg Wopera Zsuzsa az új polgári perrendtartás alapelveihez adott összehasonlító adatokat.

A kutatás negyedik éve a kutatás munkatervében meghatározott célok megvalósítása szempontjából meghatározó jelentőségű volt. A kutatás két központi szereplője Wopera Zsuzsa és Nagy Adrienn a beszámolási időszakban azon kutatási tevékenységének eredményeit szüretelte le, melyek döntő mértékben az OTKA projekt keretei között születtek meg.

Nagy Adrienn 2010. november 4-én „summa cum laude” eredménnyel védte meg doktori értekezését „Az európai fizetéseképtelenségi eljárás az alanyok nézőpontjából” címmel. A dolgozat monografikus igénnyel dolgozza fel az európai fizetéseképtelenségi eljárások jogát. Ez a doktori értekezés a részvevő kutató közel egy évtizedes kutatási eredményeit foglalja össze a több államra kiterjedő vonatkozású fizetéseképtelenségi eljárások terén. A disszertáció

a határokon átívelő fizetéseketelenségi eljárások alanyai relációjában elsődlegesen annak a kérdésnek a megválaszolását tűzte ki célul, hogy a határokon átívelő fizetéseketelenségi eljárások alanyai szempontjából a jelenleg hatályos rendelkezések alapján megvalósulnak-e az 1346/2000/EK rendelet célkitűzései, azaz a hatékonyság, a kiszámíthatóság, a jogbiztonság követelményei, és az uniós norma kiiktatja-e a forum shopping lehetőségét. Megállapította, hogy a rendelet célkitűzéseinek maradéktalan megvalósításához egységes európai fizetéseketelenségi szabályozás felállítása lenne szükséges, mely a jelenlegi integrációs állapotok szerint nem érhető el, csak egy hosszabb jogközelítési munka végeredményeként valósítható meg.

Nagy Adrienn a vezető kutatóval együtt 2010. november 9-13-ig tanulmányúton vett részt Luxemburgban az Európai Unió Bíróságán, ahol lehetősége volt több alkalommal is eszmecserét folytatni a Bíróság bíráival a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területét érintő bírósági joggyakorlatról, és több tárgyaláson is részt vettek. A kutatók ekkor kaptak meghívást a Luxemburgban, 2011. május 19-20-án megrendezett 6. Európai Jogászfórumon való részvételre. E tanulmányúttal összekötve a kutatók részt vettek Brüsszelben, Magyarország Európai Unió elnöksége keretében tartott európai parlamenti tanulmányúton 2011. május 17-18-án.

Wopera Zsuzsa 2011. február 17-én 97%-os eredménnyel sikeresen habilitált „Az európai családjog eredményei és jövőbeli kihívásai” című magyar nyelvű tudományos kollokviumi előadással és a „The achievements and challenges of European family law” című angol nyelvű előadással.

2011 tavaszán jelentős volumenű, döntően idegen-nyelvű szakkönyv beszerzést valósítottuk meg az OTKA kutatás körébe tartozó jogterületeken, főként az uniós jog terén.

A kutatócsoport munkájába 2010-ben bevont tanszéki doktorandusz, Lubóczki Katalin további értékes kutatásokat folytatott az uniós jog általános jogelvei körében, és az Uniónak az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez való csatlakozása témakörében.

Molnár Judit résztvevő-kutató (tudományos vezetője: Wopera Zsuzsa) 2011. május 10-én sikerrel tartotta meg PhD értekezésének munkahelyi vitáját a fizetési meghagyásos eljárás témakörében, mely dolgozat uniós joggal összefüggő fejezetei szintén a folyó OTKA kutatás eredményeit jelenítik meg.

2011. május 26-án, Budapesten, a Károli Gáspár Református Egyetem Állam-és Jogtudományi Karán „A Brüsszel I. rendelet módosítása” c. konferencián Wopera Zsuzsa: „Az ideiglenes intézkedések új szabályai a Brüsszel I. rendelet módosítási javaslatában” címmel, míg Nagy Adrienn: „A perfüggőségi szabályok változása a Brüsszel I. rendelet-javaslatban” címmel tartott szakmai előadást. Mindkét előadás a szorosán az OTKA kutatás témakörébe tartozik.

A kutatás ötödik évében – a munkatervnek megfelelően - összegző monográfiák megírására, PhD értekezés megvédésére és szakmai konferenciákon előadások megtartására került sor, ill. két külföldi tanulmányúttal gazdagítottuk külföldi szakmai kapcsolatainkat és összehasonlító-jogi ismereteinket. Az eredetileg tervezett egy összefoglaló monográfia helyett azért döntöttünk több, a kutatás egy-egy speciális területét részletesen feldolgozó tudományos igényű szakkönyv megjelentetése mellett, mert azt tapasztaltuk, hogy nagyobb az igény egy jogterület kimerítő elemzését adó mű iránt, mint egy kevésbé részletező, de mindenre kiterjedő alkotás iránt.

Wopera Zsuzsa „Az európai családjog kézikönyve” című, a HVG-ORAC Kiadó, Budapest gondozásában 2012-ben megjelent monográfiájában részletesen elemezte a határon átnyúló családjogi ügyek nemzetközi szabályozásában szerepet kapó két normarendszer: az uniós jog és a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia keretei között elfogadott instrumentumok működésének kereteit és hatékonyságát, ill. a két normarendszer egymáshoz való viszonyát. A

témavezető kézikönyvében részletesen, kommentárszerűen elemzi a 2012. május 31.-ig napvilágot látott uniós jogot, felhívva a figyelmet az egyes normák alkalmazási problémáira - nem ritkán kritikái éllel, pl. a Róma III. rendelet esetében - és az európai bírósági joggyakorlat megállapításaira, melyek fontos fogódzók a magyar jogalkalmazók számára. Emellett rámutat arra a nemkívánatos nemzeti jogalkalmazói gyakorlatra is, mely az uniós jog céljaival ellentétes joggyakorlatot valósít meg, pl. a jogellenes gyermekelvitelt megvalósító magatartások nemzeti jogalkalmazók általi legalizálása terén.

Nagy Adrienn által 2012-ben megalkotott „Kézikönyv az európai fizetésképtelenségi eljárásról” a HVG-ORAC Kiadó gondozásában 2013 januárjában megjelenő összegző monográfia keretében jelentette meg az európai fizetésképtelenségi joggal kapcsolatos kutatási eredményeit, oly módon, hogy azzal a nemzeti jogalkalmazók számára is segítséget nyújtson az uniós jog helyes alkalmazása terén. A kézikönyv részletesen elemzi az európai bírósági joggyakorlat megállapításait is a fizetésképtelenségi jog terén.

Molnár Judit részvevő kutató 2012 áprilisában védte meg PhD értekezését sikerrel „A magyar fizetési meghagyásos eljárás az európai megoldások tükrében” címmel, mely szerző OTKA kutatás körében végzett széleskörű összehasonlító-jogi kutatási eredményeit összegzi.

A monográfia teljes terjedelemben interneten hozzáférhető és letölthető: http://www.unimiskolc.hu/~wwwdeak/molnarj_ertmh%5B1%5D.pdf

2012-ben a témavezető két alkalommal is felkért előadóként tartott előadást az európai családjog témájában. 2012. május 10-én Budapesten, „Mindennapi családjog; a gyakorlat sűrűjében c. konferencián felkért előadó „Milyen jogot alkalmazzunk? Az EU tartási rendelete és a Róma III. rendelet” címmel, míg 2012. május 17-én a Nemzetközi Magánjogot Oktatók IX. Országos Találkozóján, „A házasság felbontására alkalmazandó jog: a Róma III. rendelet” címmel.

2012. májusában Lubóczki Katalin a csehországi Brno-ban a Masaryk Egyetem szervezésében rendezett Cofola konferencián „The interpretation of public policy under the Brussels I Regulation and by Hungarian courts” címmel tartott előadást.

2012. májusában Nagy Adrienn és Wopera Zsuzsa Madridban vett részt tanulmányúton az Universidad Complutense de Madrid (UCM) meghívására közös uniós projektjeikkel kapcsolatos szakmai egyeztetés céljából.

2012. decemberében Nagy Adrienn és Wopera Zsuzsa Brüsszelben az Európai Bizottság Jogértvényesülési Főigazgatóságán vett részt tanulmányúton, ahol a kutatás negyedik résztvevője, Lubóczki Katalin gyakornokként tevékenykedik 2012. októberétől.

2012-ben további jelentős volumenű idegen-nyelvű szakkönyv beszerzést valósítottuk meg az OTKA kutatás körébe tartozó jogterületeken az uniós jog és a Hágai konferencia keretében elfogadott egyezményekre vonatkozó szakirodalom vonatkozásában.

Összegzés

A jelen beszámolóval értékelt OTKA kutatás keretei között a határokon átnyúló polgári ügyekre irányadó uniós jog és európai bírósági joggyakorlat megállapításait elemeztük mélyrehatóan alapvetően az idézett normákból és judikatúrából a magyar jogalkotásra, joggyakorlatra háruló feladatok aspektusából. 2006-ban ezt a kutatási feladatot tűztük ki célként az akkor beadott OTKA pályázatunkban. Ahhoz, hogy teljesíteni tudjuk ezt a vállalásunkat, a határokon átnyúló (másképpen: több államra kiterjedő vonatkozású) polgári ügyek széles spektrumában kellett vizsgálnunk az uniós jog érvényesülésének kereteit, hatékonyságát és annak a magyar jogra gyakorolt hatását.

1. A határon átnyúló családjogi ügyek szabályozását és joggyakorlatát két, az OTKA támogatásával megjelentetett monográfiában, hat szakkikkben és nyolc szakmai előadás

keretében – ebből kettő habilitációs előadás - elemezte a témavezető, *Wopera Zsuzsa* a beszámolási időszakban. Az európai családjogi kutatások körében rámutatott arra, hogy az elmúlt 10-15 évben, mind az uniós jogalkotásban, mind a hágai konferencia kodifikációs tevékenységében főszerephez jutott a családjog, ennek következtében a nemzetközi elemmel bíró családjogi jogviszonyok terén az EU és a Hágai Konferencia párhuzamos jogalkotási hatásköröket gyakorolnak, emiatt egy-egy nemzetközi családjogi jogvitában több versengő jogi norma alkalmazásának a lehetősége is felmerül. Ez a jelenség a jogbiztonság szempontjából nem kívánatos. Ezeket a kollíziókat az uniós jog vonatkozó szabályai csak részben tudják kiiktatni. Megállapítottuk, hogy 2012-re sikerült letenni az európai családjog alapjait a legszükségesebb területeken (kivéve a házastársi/bejegyzett élettársi vagyoni jogot), de az elkövetkezendő időszak feladatai közé tartozik az egyes jogforrások egymáshoz igazításának, egymásra építésének és együttműködésének megvalósítása, emellett a párhuzamos normarendszerek eddigieknél hatékonyabb összekapcsolása technikájának megtalálása.

Az európai családjog terén különösen nagy szerephez jutnak a nemzeti jogok eltérései, és a közrendi vonatkozások, ezek gyakran útját állják az uniós jog érvényesülésének, de legalábbis csökkentik hatékonyságát, így pl. a Róma III. rendelet esetében.

2. A 44/2001/EK rendelet joggyakorlatával, a rendelet hatékonyságának fokozásával, megújítását és felülvizsgálatát célzó uniós törekvésekkel, és dokumentumokkal 12 tanulmány keretei között, és nyolc szakmai előadás alkalmával foglalkoztunk. Az egyes jogintézményekre vonatkozó részletes megállapításainkat az egyes folyóiratcikkek, tudományos közlemények tartalmazzák. E kutatások körében fokozottan törekedtünk arra, hogy elemezzük és értékeljük az aktuális jogalkotási produktumokat, javaslatokat és tendenciákat. E körben kiemelendő „A Brüsszel I. rendelet reformja (szerk: Osztovits András) *Acta Caroliensia Conventorum Scientiarum Iuridico-Politicarium II.* Budapest, 2012.” tanulmánykötetben megjelent négy tanulmányunk.

E területen *Kormos Erzsébet* szisztematikusan feldolgozta a végrehajtás hatékonyságának fokozására készített uniós instrumentumokat. Egymást követő tanulmányaiban rámutatott arra, hogy a tagállamok szabályozásában fennálló, a végrehajtás eredményességére is kiható különbségek torzíthatják a vállalkozások közötti versenyt, illetve az uniós állampolgárok közötti egyenlőtlenséget okozhatnak, legyenek bár hitelezői, avagy adósi pozícióban. Egy másik tagállamban végrehajtási eljárást kezdeményező hitelezőket komoly nehézségek elé állítják az eltérő eljárási követelmények, a nyelvi nehézségek és a mindezzel együtt járó többletköltségek, érthető, hogy miért nevezik gyakran a végrehajtási szabályokat az Európai Polgári Igazságügyi Téréség Achilles-sarkának. Megállapította, hogy a magyar szabályozásban a Vht., majd novelláris módosításai nyitották mind szélesebbre az adós vagyonáról történő információszerzés csatornáit. Ennek révén gyakorlatilag valamennyi adatkezelő és adatnyilvántartó szerv adatszolgáltatási kötelezettsége megfogalmazásra került. A Vht. szabályozása a nemzetközi összehasonlításban is megállja a helyét, megfelelően átfogó, kiterjedt és mentes a túlbonyolítástól.

A kutatás két résztvevője, Nagy Adrienn és Molnár Judit az uniós jog két speciális területét elemezte behatóan, és jelentették meg kutatási eredményeiket tanulmányokon túl önálló monográfia, ill. disszertáció keretében.

3. *Nagy Adrienn* a határokon átnyúló fizetésképtelenségi eljárások uniós és magyar szabályozását, ill. európai bírósági és magyar joggyakorlatát elemezte egy monográfia, hat szakcikk, hat szakmai előadás keretében a beszámolási időszakban, és ebben a témában védte meg PhD értekezést is „summa cum laude” minősítéssel.

2012 decemberében megjelenés alatt álló monográfiájában rámutatott arra, hogy az 1346/2000/EK rendelet egységesítő hatást fejt ki a tagállamok nemzeti fizetésképtelenségi jogára is. Kiemeli pl., hogy a magyar jogban a csatlakozásunkat megelőzően nem létezett biztosítási intézkedés a felszámolási eljárásban, az ideiglenes vagyonszelvényező jogintézménye az uniós norma nyomán került beiktatásra a Cstv.-be. Az uniós jog a Közép- és Kelet-Európai tagállamok nemzeti fizetésképtelenségi jogának a megújulás lehetőségét hozta, rá voltak kényszerítve arra, hogy modern, az uniós követelményeknek megfelelő nemzeti fizetésképtelenségi jogot dolgozzanak ki. A rendelet hatálybelépésével összefüggésben az a következtetés vonható le, hogy az elmúlt években, illetve jelenleg is számos harmonizációs tendencia figyelhető meg, mely folyamatok mindenképpen az egységesülő európai fizetésképtelenségi jog irányába mutatnak.

4. *Molnár Judit* a fizetési meghagyásos eljárás tudományos igényű összehasonlító elemzését végezte el PhD értekezésében „A magyar fizetési meghagyásos eljárás az európai megoldások tükrében” címmel, melyet 2012. áprilisában védett meg sikerrel. A dolgozat V. fejezete mélyrehatóan elemzi a téma uniós vetületét: az európai fizetési meghagyásos eljárást. Az értekezés a szerző egy évtizedes kutatómunkájának eredményeit összegzi, melyek jelentős része az OTKA kutatás keretei között valósult meg.

Rámutatunk, hogy a jogosult szempontjából mind az európai, mind - 2010. június 1-jével a magyar eljárás kizárólag lejárt pénzkövetelések érvényesítésére biztosít lehetőséget. A magyar eljárásban bekövetkezett alkalmazási kör szűkítés ekként megeremtetette az európai eljárás szabályozásával való azonosságot. Nem következett be változás azonban két területen, amelyek jelentős különbségként értékelhetők a két eljárás alkalmazhatóságával kapcsolatban. Ezek közül az egyik az eljárás igénybevételének európai eljárásban ismert teljes fakultatívitása mellett létező magyar vegyes rendszer.

5. A kutatás harmadik évében a kutatásba bevont *Lubóczki Katalin* doktorandusz (tudományos vezető: Wopera Zsuzsa) az uniós jog elvi kérdéseivel, általános jogelvekkel kezdett foglalkozni – folytatva a témavezető által 2007-ben megkezdett kutatásokat - ennek kapcsán kitért a közrendi vonatkozásokra, és vizsgálta az emberi jogok védelmének megjelenését az Európai Bíróság esetjogában három tanulmány, és négy, részben külföldön tartott szakmai előadás keretében.

Az Európai Uniónak az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez történő csatlakozását vizsgálva megállapította, hogy a csatlakozással az Egyezmény uniós joggá válna, s attól a pillanattól rendelkezne az uniós jog minden jellemzőjével, többek között közvetlen hatálya lesz, és elsőbbsége lesz a tagállami nemzeti jogszabályokkal szemben: az Unió tagállamaiban tehát a nemzeti jog részévé válik.

Rámutatott arra, hogy az Európai Közösségek Bíróságának ítéleteiben már egészen korán, a 70-es évek elejétől megjelent az általános jogelvekre történő hivatkozás, de az elmúlt néhány évben kifejezetten megnőtt azon ítéletek száma, ahol a Bíróság az eljárási jogelvek betartását kéri számon, megállapítva olyan elvek sérelmét, amelyeket – az Alapjogi Charta hatálybalépéséig - sem elsődleges, sem másodlagos uniós jogforrások nem tartalmaztak. Megállapította, hogy az emberi jogok fejlődése hosszú utat járt be az Unión belül, míg a teljes mellőzéstől - a bírói jogfejlesztésnek, majd később az uniós jogalkotónak köszönhetően - utóbb elismerést nyert, majd egy önálló emberi jogi katalógusban, az Alapjogi Chartában öltött formát.

Kutatási eredményei értékes megállapításokkal gazdagították a kutatás spektrumát az uniós jognak a magyar jogfejlődésre gyakorolt hatását illetően.